

УДК 342.92

В. В. Ліпинський, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного та митного
права Університету митної справи та фінансів

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ
ІЗ КОРИСТУВАННЯМ ЧИ РОЗПОРЯДЖЕННЯМ ТРАНСПОРТНИМИ
ЗАСОБАМИ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ, ВВЕЗЕНИМИ НА МИТНУ
ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ В МИТНОМУ РЕЖИМІ “ТРАНЗИТ”**

Розглянуто і проаналізовано питання щодо кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі “транзит”. На підставі проведеного аналізу зроблено відповідні висновки та надано пропозиції.

Ключові слова: порушення митних правил; кваліфікація дій; транспортні засоби; користування чи розпорядження; транзит.

It is discussed and analyzed the issues of qualification of actions related to the usage or disposal of transport vehicles of private use brought to the customs territory of Ukraine in customs regime of “transit”. Based on the analysis, appropriate conclusions and suggestions are provided.

Key words: violation of customs rules; qualification of actions; transport vehicles; use or disposal; transit.

Постановка проблеми. Протидія порушенням митного законодавства, зокрема діям, спрямованим на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також іншим протиправним діям, спрямованим на ухилення від сплати митних платежів, є пріоритетним завданням у діяльності митниць Державної фіскальної служби України (далі – ДФС).

Одним із характерних способів здійснення протиправних дій, спрямованим на неправомірне звільнення від сплати митних платежів, є користування чи розпорядження транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі “транзит”.

З огляду на зазначене, набуває актуальності питання кваліфікації митницями ДФС дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі “транзит”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітним питанням притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил присвячено праці Л. О. Батанової, М. О. Кравець, С. В. Кувакіної, В. В. Ліпинського, Д. В. Приймаченка та ін. [1–7]. Водночас питання кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі “транзит”, не знайшли достатньої уваги.

© В. В. Ліпинський, 2016

Дослідження цього питання дозволило б підвищити ефективність роботи митниць ДФС під час правозастосовної діяльності.

Мета статті – розгляд та аналіз питань щодо кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі “транзит”.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи криміналістичну характеристику контрабанди, О. В. Карнаухов констатував: “У більшості випадків “контрабандисти” – це люди молодого та середнього віку, переважно чоловіки 20–45 років, як громадяни України, так й іноземці. Переважно до контрабанди причетні працівники міжнародних транспортних організацій, які здійснюють рейси через державний кордон України. Останнім часом спостерігається тенденція до зростання кількості випадків контрабанди, яка вчиняється групами осіб, котрі спеціально організовуються, щоб займатися контрабандою. Для організованої групи характерна певна згуртованість учасників і спрямованість умислу на неодноразове вчинення злочину, тобто на заняття контрабандою як промислом протягом тривалого часу” [8, 62].

В. В. Варава зазначав: “У складних умовах фінансово-економічної кризи та “гібридної” війни, окупації Російською Федерацією значної частини території країни, негативні наслідки яких змушена долати Українська Держава, питання щодо докорінного реформування її безпекового сектора набули першочергового значення” [9, 122]. Крім того, В. В. Варава наголошував на тому, що особливістю чинної системи протидії кримінальним правопорушенням в Україні, як і в більшості пострадянських країн, є диференціація процедур їх викриття (розкриття) та розслідування [9, 123].

Як свідчить аналіз діяльності ДФС, на виконання завдань, визначених у Митному кодексі України (далі – МКУ), упродовж 2015 р. митницями порушено 17 808 справ про порушення митних правил на суму понад 1787,19 млн грн. Із них у 8529 справах реально вилучено предмети правопорушень на суму понад 628,98 млн грн.

Зокрема, вилучені такі предмети правопорушень: промислових товарів на суму понад 366,85 млн грн; продовольчих товарів на суму понад 106,27 млн грн.; валюти на суму понад 102,28 млн грн; транспортних засобів на суму понад 53,57 млн грн.

Митницями ДФС було розглянуто 7004 справи про порушення митних правил і застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафів на суму понад 615,63 млн грн. Із цієї суми стягнуто та перераховано до Державного бюджету України понад 20,38 млн грн. На розгляд до суду митницями ДФС передано 9767 справ про порушення митних правил на суму понад 1772,88 млн грн. За результатами розгляду справ судом прийнято рішення про конфіскацію безпосередніх предметів правопорушень на суму понад 901,07 млн грн. Також накладено штрафів на суму понад 832,66 млн грн.

Упродовж 2015 р. митницями ДФС виявлено 970 фактів переміщення через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів з порушенням митного законодавства. Безпосередньо митницями ДФС виявлено: героїну – 736,2 кг, гашишу – 56 кг, канабісу – 24,2 кг, кокаїну – 2,8 кг. Також вилучено 0,3 кг, 10578 таб., 285 амп., 2442 капс., 0,06 л наркотичних засобів, 14,5 кг, 0,03 л, 22670 таб., 122 амп., 13978 капс. психотропних речовин, а також 21114 кг., 0,1 л, 1527 таб. прекурсорів.

Митницями ДФС виявлено 574 випадки незаконного переміщення через митний кордон України зброї та боєприпасів. З незаконного обігу вилучено: 0,997 кг вибухових речовин, 3 одиниці гладкоствольної зброї, 18 одиниць бойової (нарізної) зброї,

12 одиниць газової зброї, 374 одиниці холодної зброї, 20 одиниць пневматичної та спортивної зброї, 2659 шт. набоїв до гладкоствольної та нарізної зброї, 1517 шт. інших видів набоїв, 226 одиниць спеціальних засобів [10].

Митницями ДФС до правоохоронних органів направлено 1613 повідомлень про виявлення ознак кримінальних правопорушень, з яких: 211 повідомлень про виявлення ознак злочину, передбаченого ст. 201 КК України; 270 повідомлень про виявлення ознак злочину, передбаченого ст. 305 КК України; 1132 повідомлення про виявлення ознак інших злочинів.

Один зі шляхів попередження та виявлення митних правопорушень – співпраця й обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав у рамках взаємної адміністративної допомоги. Взаємодія здійснюється з 65 митними адміністраціями держав – членів Всесвітньої митної організації. За результати співпраці протягом 2015 р. заведено 804 справи про порушення митних правил на суму 879,1 млн грн. Це становить 4,5 % від загальної кількості справ, заведених митницями з початку 2015 р. та майже 50 % від загальної вартості предметів правопорушень. За матеріалами, отриманими у ході взаємодії з митними органами іноземних держав і переданими митницями до територіальних підрозділів ДФС, розпочато 46 кримінальних проваджень. Сума встановлених несплачених обов'язкових митних платежів у справах про порушення митних правил, заведених за результатами міжнародної співпраці за ознаками ст. 485 Митного кодексу України, становить 143,7 млн грн. Крім того, за матеріалами перевірок, проведених спільно з митними органами іноземних держав і переданих з початку 2015 р. до підрозділів податкового та митного аудиту, встановлено несплату обов'язкових митних платежів у сумі 67,1 млн грн [10].

Зазначене вище свідчить про те, що протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, зокрема дії, пов'язані з користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію держави в митному режимі “транзит”, завдають шкоду економічним інтересам України.

У попередніх публікаціях ми зазначали: “Переміщення товарів через митний кордон України, пред'явлення їх відповідним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, регламентуються митними правилами (п. 28 ч. 1 ст. 4 МКУ). Особи, які переміщують товари на митну територію України, мають дотримуватися митних правил, визначених у МКУ; за порушення (недотримання) цих правил у МКУ передбачено адміністративну відповідальність” [11, 47].

Особливості ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування з метою транзиту через митну територію України визначені ст. 381 МКУ.

Зокрема, громадянам дозволяється ввозити транспортні засоби особистого користування з метою транзиту через митну територію України за умови їх письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення на рахунок органу доходів і зборів, що здійснив пропуск таких транспортних засобів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті під час увезення таких транспортних засобів на митну територію України з метою вільного обігу. Зазначені вимоги не поширюються на транспортні засоби, постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, що підтверджується відповідним документом. Згідно зі ст. 93 МКУ товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі “транзит”, мають перебувати у не-

змінному стані, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування і зберігання; не використовуватися із жодною іншою метою, крім транзиту; бути доставленими в орган доходів і зборів призначення до закінчення строку, визначеного ст. 95 цього Кодексу; мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування.

Згідно зі ст. 292 МКУ, митні платежі не сплачуються під час ввезення товарів на митну територію України, якщо такі товари були поміщені у митний режим, який відповідно до положень Кодексу, Податкового кодексу України (далі – ПКУ) не передбачає сплату митних платежів, на період дії цього режиму й у ході виконання умов, що зумовлені цим режимом.

Ст. 90 МКУ визначено, що транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома органами доходів і зборів України або в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [12].

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 95 МКУ, встановлюються такі строки транзитних перевезень залежно від різновиду транспорту:

- 1) для автомобільного транспорту – 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності однієї митниці – 5 діб);
- 2) для залізничного – 28 діб;
- 3) для авіаційного – 5 діб;
- 4) для морського та річкового – 20 діб;
- 5) для трубопровідного – 31 доба;
- 6) для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) – 90 діб [12].

Відповідальність за перевищення встановленого ст. 95 МКУ строку транзитного перевезення передбачена ст. 470 МКУ (“Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до органу доходів і зборів призначення, видача їх без дозволу органу доходів і зборів або втрата”).

Відповідно до ст. 30 ПКУ, податкова пільга – це передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов’язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі [13]. Податкова пільга надається, зокрема, шляхом звільнення від сплати податку та збору.

Зважаючи на викладене, використання транспортного засобу особистого користування, ввезеного на митну територію України у митному режимі “транзит” іншою особою, ніж тією, якою такий транспортний засіб ввезено, а також користування таким транспортним засобом понад передбачений ст. 95 МКУ строк, являє собою використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв’язку з якими було надано такі пільги [14].

Відповідальність за використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв’язку з якими було надано такі пільги, передбачена ст. 485 МКУ (“Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів”).

Слушно зазначає Н. В. Коваленко: “Значну кількість реальних чи потенційних загроз, що зумовлюють зовнішні фактори й внутрішні витоки небезпек, слід нейтралізувати шляхом проведення ефективної зовнішньої та внутрішньої політики щодо усунення кризових явищ у різних сферах суспільного життя за зростання ролі громадських організацій і громадян у цьому процесі” [15, 139].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи вищезазначене, поділяючи і підтримуючи позицію ДФС, можна констатувати, що під час виявлення факту використання транспортного засобу особистого користування, ввезеного на митну територію України у митному режимі “транзит” іншою особою, ніж тією, якою такий транспортний засіб ввезено, а також користування таким транспортним засобом понад передбачений ст. 95 МКУ строк, може мати місце правопорушення, передбачене ст. 485 МКУ.

Крім того, необхідно враховувати те, що вказане може стосуватись випадків, коли особу притягнуто до відповідальності за перевищення встановленого ст. 95 МКУ строку транзитного перевезення за ознаками правопорушень, передбачених ст. 470 МКУ, при цьому транспортний засіб особистого користування не вивезено за межі митної території України і він продовжує перебувати в користуванні особи, притягнутої до відповідальності.

Із метою додержання вимог чинного законодавства ДФС необхідно узагальнити практику застосування нормативно-правових актів на зазначеному напрямі роботи митниць і надати відповідні роз’яснення для використання у практичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил : навч. посібник / за заг. ред. В. В. Ченцова. – К. : Істина, 2010. – 208 с.
2. Кувакін С. В. Проблемні питання кваліфікації окремих видів порушень митних правил / С. В. Кувакін, В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Право”. – № 1. – 2008. – С. 51–56.
3. Ліпинський В. В. Проблемні питання кваліфікації дій, спрямованих на неправомірне звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру / В. В. Ліпинський // Митна справа. – 2011. – № 5 (77). – С. 81–86.
4. Ліпинський В. В. Новації Митного кодексу України в частині притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил / В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Право”. – 2012. – № 2 (9). – С. 11–15.
5. Ліпинський В. В. Правові аспекти притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил нерезидентів (на прикладі розпорядження тимчасово ввезеними на митну територію України транспортними засобами особистого користування) / В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Право”. – 2013. – № 1 (10). – С. 37–41.
6. Кравець М. О. Передумови та підстави кваліфікації порушень митних правил / М. О. Кравець // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: “Юридичні науки”. – 2013. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 44–48.
7. Батанова Л. О. Поняття провадження у справах про порушення митних правил: проблеми визначення нормативного змісту / Л. О. Батанова // Вісник Чернівецького факультету Національного університету “Одеська юридична академія”. – 2014. – Вип. 1. – С. 43–52.

8. Карнаухов О. В. Криміналістична характеристика контрабанди, її місце в криміналістичному забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень / О. В. Карнаухов // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". – 2012. – № 2 (9). – С. 57–64.

9. Варава В. В. Концептуальні підходи та шляхи усунення конфлікту слідчої та оперативно-розшукової діяльності / В. В. Варава // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". – 2015. – № 1 (14). – С. 122–126.

10. Інформація про проведення заходів митницями ДФС із запобігання та протидії контрабанді, боротьби з митними правопорушеннями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>

11. Ліпинський В. В. Щодо кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі тимчасового ввезення / В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". – 2015. – № 2 (15). – С. 45–50.

12. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

13. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

14. Лист ДФСУ від 21.10.2015 р. № 38702/7/99-99-26-03-02-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.liga.net>

15. Коваленко Н. В. Правовий режим антитерористичної операції / Н. В. Коваленко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: "Юридичні науки". – 2015. – Вип. 2. – Т. 2. – С. 135–141.